

Þjónusta

Í grein minni „Hin hærri menning“, sem birtist í 2. hefti „Ganglera“ 1937, leiddi ég athyglina að því, sem ég álití vera heppilegustu leiðina til fullkomnunar fyrir menn hér í Vesturlöndum og komst að þeirri niðurstöðu, að eins og nú standa sakir, væri starfið, þjónustan, hagkvæmasta leiðin og sú, sem einna minnstir örðugleikar fylgdu. Þó væri gott að hafa meðfram nokkrar léttar austrænar æfingar, til þess að styrkja hið hugræna líf.

Eins og ég gat um í hinni fyrrnefndu grein, er Karma-yoga starfsleiðin. Krefst hún minni hugrænnar þjálfunar en hinar leiðirnar, en á þó að leiða að sama marki og þær.

Í raun réttari er það sama að gerast og í sambandi við hinar leiðirnar, en driffjöðrin er önnur og viðfangsefnin og hin ytri viðhorf.

Vil ég þá reyna að gera tilraun til þess að skýra þetta nokkru nánar og freista að skilgreina, hvernig það megi verða, að menn í öllum þjóðfélagsstöðum geti í sambandi við daglegu störfin, daglegu skyldurnar, komist alla leið að hinu setta marki: Mannlegri fullkomnun.

Enginn má búast við að þetta verði tæmandi. Það verða einungis aðaldrættir, sem stiklað verður á og verður lesandinn sjálfur að halda áfram og fylla í eyðurnar, þegar hann fer að heimfæra þetta upp á sig og afstöðu sína til hlutanna, líf sitt og kringumstæður.

Hvað er þjónusta?

Það virðist tæplega þörf á að skýra þetta orð, því það bendir sjálft á hvað átt er við, en þó vil ég benda á hvað fyrir mér vakir með þessu hugtaki.

Margir vilja frekar verða ráðendur en þjónar. Það er engu líkara en að þeim finnist það óviðeigandi að vera þjónn, því það sé ekki fínt, það sé auðvirðileg staða og ekki samboðin þeim, sem þykjast menn með mönnum. En það er einmitt þessi hugsunarháttur, sem hefir valdið ótrúlega miklum örðugleikum. Vegna þessa hugsunarháttar hafa menn, sem lítið höfðu til brunns að bera sem stjórnendur, getað komist að yferráðum og gert ómetanlegt tjón bæði mönnum og málefnum. Þjónustan birtist almennt í því að vilja gera öðrum gagn eftir bestu getu og vera ætíð viðbúinn til þess að vinna með gleði og ánægju þau verkin, sem öðrum þykja lítils virði og jafnvel niðurlæging að fást við. Öll verk eru jafnnauðsynleg og lifið, heildin má ekki án þeirra vera og það er besta sönnunin fyrir raunverulegu gildi þeirra. Og hið sanna gildi verkanna er í rauninni ekki árangurinn, sá ytri árangur, þó að hann sé mikils virði, heldur afstaða sú, sem sá hefir til verksins, sem vann það, hjartalag hans og áhugi fyrir því.

Það er þetta síðasta, sem að mínum dómi er meginatriði þjónustunnar sem þroskaleiðar.

Á þessu meginatriði verðum við að byggja frekari athuganir. Við verðum í ljósi þessa skilnings að athuga hinar ýmsu greinar mannlegrar starfsemi og gera okkur það ljóst, hverja afstöðu menn í hinum ýmsu stöðum þjóðfélagsins eigi að taka til þess að þeir geti fetað hina innri þroskabraut.

Ríkisstjórnandinn

Ég byrja á æðsta þegni þjóðfélagsins. Ríkisstjórnandinn, konungurinn, forsetinn eða hvað þið viljið nefna hann, verður fyrst og fremst að skilja það, að hann er þjónn þjóðar sinnar. Fyrir hana og vegna hennar verður hann að vinna öll sín störf. Afstaða hans til allra, inn á við

og út á við, verður að byggjast á fullkominni hollustu við þjóðina og föðurlandið með velfarnað hennar fyrir augum og án tillits til nokkurs minnsta votts um sjálfsvirðingu eða eigið vald. Hann verður að hafa gleymt sjálfum sér persónulega, til þess að geta þjónað þjóðinni með heill allra fyrir augum. Hann gefur hið mikla fordæmi þjónsins, hins fullkomna þjóns, svo að þegnarnir fái æ betur skilið mikilleik þjónustunnar og að hin æðsta upphefð er að þjóna og þjóna viturlega.

Hann verður að þekkja hagi þjóðarinnar, viðfangsefni hennar, þroska hennar og þekkingu, skapferli hennar, veikleika hennar, takmarkanir og örðugleika, til þess að hann sé fyllilega fær um að gefa ráð og beina áhrifum sínum í þær áttir, sem bestar og heppilegastar eru og án alls tillits til einstaklingshagsmuna eða óska. Hann verður að sjá allt í yfirsýn og heildarafstöðu, til þess að hann geti orðið réttlátur, hygginn og dugandi stjórnandi, sem allir geti litið upp til og virt. Yfirsýn hans verður að ná upp yfir pólitískar takmarkanir, vegna þess, að hann er einnig, sem stjórnandi, fyrsti fulltrúi allífsins og auðmjúkur þjónn þess.

Ráðherrar og aðrir stjórnendur

Margt af því, sem æðsti stjórnandi ríkisins og þjóðarinnar verður að tileinka sér, er einnig og ekki síður athyglisvert fyrir ráðherra og framkvæmdar vald út af fyrir sig. Þeir verða ekki síður að minnast þess að þeir eru þjónar, en eigi drottendur eingöngu, sem ætíð og all staðar þurfi að sýna það og auglýsa, að það séu þeir einir, sem viti og geti. Þeir verða að minnast þess, að um leið og þeir eru fulltrúar fyrir pólitískar stefnur og vilji og eigi að koma þeim í heppilega framkvæmd, þá eru þeir einnig embættismenn, sem eigi samviskusamlega að greiða úr málum manna og láta réttlætið njóta sín afdráttarlaust og án tillits til persónulegra hagsmuna eða óska og kunningsskapur má þar aldrei koma til greina, því þá er réttlætinu misþyrmt og fordæmi gefið, sem leiðir út á ranga braut. Þeir eru þjónar heildarinnar og hafa umboð hennar til þess að jafna og safna kröftum hinna sterku í þarfir hinna veiku og eru minni máttar. Þeir vinna eins og góður og kærleiksríkur húsfaðir. Hann notar afraksturinn af verkum hinna fullorðnu, til þess að sjá börnum og unglíngum farborða. Þeir stjórnendur, sem skilja það til fulls, að þeir eru fyrst og fremst þjónar, en ekki drottendur, fara ósjálfrátt leið hinnar fullkomnu þjónustu. Þeir eru einnig tækir sem förunautar og samferðamenn á braut hinnar innri þróunar. Þeir eru komnir inn á veginn.

Aðrir embættismenn

Það þarf litlu við að bæta viðvíkjandi öðrum embættismönnum þjóðfélagsins, svo sem prestum, læknum, sýslumönnum, dómendum og öðrum sýslunarmönnum. Allir verða þeir að hafa það í huga, eins og hinir fyrirtöldu, að þeir eru þjónar þjóðfélagsins og að þeim ber að sýna yfirráðanda ríkisins og stjórn hans, sem slíkri, fulla hollustu og hins vegar sömu hollustu þeim, sem standa þeim neðar í þjóðfélaginu og þeir hafa umsjón með og þurfa af embættis-ástæðum að hafa afskipti af. Þetta er nauðsynlegt til þess að fullkomin regla og agi sé ætíð til staðar í þjóðfélaginu og hið nauðsynlega jafnvægi. Þegar þeir hafa skilið til hlítar hlutverk sitt um þjónustuna, er engin hætta á að örðugleikar eigi sér stað í sambandi við viðleitni þeirra.

Vinnuveitendur

Mörgum vinnuveitanda finnst hann vera vaxinn upp úr þjónustustarfinu. Nú sé hann frjáls. Hann geti hagað sér eins og honum sýnist. Hann sé sá, sem valdið hafi. Á þessu bar mjög fyrir nokkrum árum, en er þó nokkuð minna nú, þó að eigi sé það með öllu horfið.

Vinnuveitandinn er líka þjónn. Og hafi hann eigi komið auga á hið sanna gildi þjónustunnar, er hætt við að hann fari villur vegar í stjórnarviðleitni sinni. Vinnuveitandinn er þjónn þeirrar starfsemi sem hann hefir með höndum. Hann er þjónn þeirra hugsjóna, sem hún byggist á. Hann er þjónn þess tilgangs, sem er grundvöllur hennar. En hann er þar af leiðandi ekki síður þjónn verkamanna sinna. Fyrst og fremst ber honum að hugsa um þeirra hag, til þess að þeir séu fullkomlega hæfir til starfans og að af þeim megi vænta þess árangurs, sem tilskilinn er. Ekkert fæst án fyrirhafnar og enginn verkamaður getur til lengdar unnið og afkastað þjóðnýtu starfi nema hann sé sæmilega haldinn og geti sómasamlega séð fyrir sér og sínum. Vinnuveitandinn, sem skilur þetta, veit hve afarmikla þýðingu það hefir fyrir hann, fyrirtæki hans og framtíð þess. En þetta er aftur nátengt framtíðarmöguleikum þjóðfélagsins.

Á þessu byggist það, að unnt sé að viðhalda hraustum kynstofni. Fólkið verður að hafa heilbrigð húsakynni, heilnæma fæðu, hlý föt og hentug og fullkomin uppeldis- og fræðsluskilyrði fyrir börnin.

Og þessu verður ekki fullnægt nema vinnuveitandinn viti þetta og vinni samkvæmt því. Hann hefir því, öðrum fremur, hagsæld og framtíð þjóðarinnar í hendi sér. Í hans höndum eru lyklarnir að þróttmiklum kynstofni og heilbrigðri þjóð, sem á nálega ótakmarkaða framtíð.

En til þess að þetta verði, verður hann að vera vitur, hygginn og réttlátur þjónn. Hann verður að kunna þá vandlærðu list að gefa og gefa viturlega, því hann ber ábyrgð á afleiðingum góðgerða sinna. Sé hann ríkur eða vel efnubúinn, hefir hann þetta í hendi sér og mikið ríður á, að hann sé vaxinn stöðu sinni einnig sem miðlari fjármunanna.

Kaupmaðurinn

Hann verður að vera þjónn þeirra, sem skipta við hann. Hann verður að hafa áhuga á velfarnaði þeirra. Með þekkingu sinni getur hann orðið þeim ómetanlegur ráðunautur í vali þeirra vörutegunda, sem þeir þurfa á að halda og þeim henta. Hann verður að hafa lifandi áhuga á fjárhagslegri afkomu þeirra og því efnaðri sem þeir verða fyrir ráðleggingar hans og aðstoð, því tryggari er og verður framtíð hans.

Hann selur þeim vöruna með sannvirði og hæfilegri þóknun fyrir ómak sitt og segir hana nákvæmlega í því ástandi sem hún er. En hann á einnig heimtingu á því að allir standi í skilum við hann, því að öðrum kosti getur hann ekki innt hlutverk sitt af hendi í þágu viðskiptavina sinna og þjóðfélagsins, sem hefir veitt honum rétt til atvinnurekstrarins. Hið mikla boðorð viðskiptarekandans má segja í þessum orðum dr. Cannon's í bók hans „Power of Karma“ þegar hann á tal um viðskiptin. Kaupmenn segja venjulega: Hvað get ég selt þér. En þeir ættu að segja: Hvað get ég gert fyrir þig. (Hvernig get ég þjónað þér).

Þetta gildir með tilliti til allra, sem hafa með viðskiptamál að gera og reka viðskiptaatvinnu í hvers konar grein sem vera skal.

Iðnaðarmaðurinn

Hann er þjónn þeirra, sem hann vinnur fyrir og hann á að gera sér það ljóst, að allt, sem hann vinnur og lætur af hendi, sé vel og hyggilega unnið og fullnægi þeim kröfum, sem gerðar eru og um var samið. Á þann hátt veitir hann viðskiptavinum sínum ómetanlega

aðstoð og þeir halda áfram viðskiptum sínum við hann vegna þess hve áreiðanlegur hann er og hve allt er traust og ábyggilegt, sem frá honum fer.

En sama á sér stað með hann og viðskiptarekandann, kaupmanninn, að öll viðskiptin verða að vera hrein og allir viðskiptamennirnir verða að sýna fyllsta áreiðanleik í viðskiptunum ef vel á að fara. Að öðrum kosti getur hann eigi innt af hendi hina mikilsverðu köllun þjónustunnar bæði við þá og þjóðfélagið.

Ef hrein skipti eru við höfð í hvívetna, er öllum unnt að fullnægja kröfunni um þjónustuna.

Verkamaðurinn

Verkamaðurinn er venjulegast talinn þjónn annarra og er oft álitinn lægsta stéttin og þess vegna megi þjóða honum allt, allt sé nógu gott handa honum. Undir þessum lið á ég einnig við sjómenn, sem eru hásetar, kyndarar og þjónar.

Þegar vinnuveitandinn hefir skilið þjónsstöðu sína, er lítill vafi á því að verkamaðurinn tekur fljótlega hina réttu afstöðu til vinnuveitanda síns og þess verks, sem hann á að inna af hendi. Honum ber að vinna húsbónda sínum allt það gagn sem honum er framast unnt. Því betur sem honum tekst þetta, því meiri verður árangurinn af vinnu hans og því tryggari verður hann í stöðu sinni. Hann á að vinna án tillits til launanna sem hann fær. Hann á að vinna vegna þess að það er nauðsynlegt fyrir vinnuveitanda hans, fyrir þjóðfélagið, sem veitir honum borgaraleg réttindi og vernd og fyrir mannkynið í heild, sem nýtur góðs af starfsemi hans og atorku. Á honum byggist öll velmegun heildarinnar. Hann er þjónn hennar og sá dýrmætasti, því á hans herðum hvílir í raun rétttri öll þjóðfélagsbyggingin fjárhagslega séð. Þjónusta hans er því jafnmikilsverð og hins æðsta ráðanda ríkisins, því hvorugt getur án annars verið. Ríkið getur ekki verið til án yfirráðanda og því síður án vinnandi, þjónustufúsra þegna. Allt er þetta svo samtvinnað, að hvergi má bila, ef traust þjóðfélagsbygging á upp af því að vaxa, sem staðið geti í nútíð og framtíð. Öll störf, allar stéttir, eru því í eðli sínu jafnmikilsverðar og í raun rétttri engin ein hærri en önnur, því allir eru þjónar hins eina og sama lífs.

Leið þjónustunnar

Eins og ég gat um í greininni „Hin hærri menning“, er ein af yoga-leiðunum nefnd Karma-yoga eða starfsleiðin. Á ég við hana hér að nokkru leyti, þó að ég nefni hana leið þjónustunnar. Er hún að mínum dómi léttasta leiðin og sú, sem best er við hæfi Vesturlandabúa. Þó er ágætt að með henni séu viðhafðar léttar hugleiðslur, jafnvel daglega, en of mikið kapp eða kraft skyldu menn samt ekki leggja í þær, því það getur verið mjög varasamt. Hefi ég lítils háttar vikið að því í hinna fyrrnefndu ritgerð.

En aðaluppistaða leiðar þessarar sem sjálfstamningar er þjónusta, starf.

Stutt yfirlit

Þegar að því takmarki er komið á þroskaleið hvers manns, að hann hefir til fullnustu vaknað til meðvitundar um það, að hann á að taka þróun sína og framtíð í eigin hendur, þá verður hann þess brátt var að hann er kominn að vissum vegamótum. Hann skynjar, að leið sú, er hann lengi vel hefir fetað, hefir í sér höfuðeinkenni þess, að hann hefir oftast nær verið

að draga til sín, taka, eignast, ágirndin hefir verið aðaluppistaða og driffjöður athafna hans og viðleitni. Á þessu skeiði hefir hann unnið kraft mikinn og þrótt, sem hann hefir beitt oft og tíðum meira en góðu hófi gegnir í eigin þágu og á kostnað annarra manna. Hann hefir stundum orðið ríkur og voldugur, því hann hefir einskis látið ófreistað til þess að fullnægja þessari hvöt sinni. Hann hefir orðið fyrir ýmiss konar örðugleikum, sorgum og missi, sem afleiðing af misgerðum. Hann stendur nú fyrra lífi sínu augliti til auglitis og sér það allt í öðru ljósi en hann hafði áður skynjað það.

Þegar svo er komið, sér hann fram undan sér nýja leið, leið, sem honum var gersamlega ókunn. Hann sér að hann á að víkja af sinni fyrri braut og hætta að taka, hrifsa, ásælast. Ágirndin á ekki frammar að skipa hásessinn í hjarta hans, heldur þjónustan, fórnin. Og nú á hann að gefa í stað þess að taka. Hann sér því brátt að hann er kominn inn á hina innri leið, þá þroskabraut, þar sem hann sjálfur ræður algerlega ferðinni, en eigi utanaðkornandi atvik og áhrif, sem oftast nær voru sérkenni hinnar fyrrnefndu leiðar.

Að þjóna og starfa í þágu annarra eingöngu er nú driffjöður allrar viðleitni hans og hann byrjar nýtt líf.

Dagleg viðleitni

Á hverjum degi verður að hafa ákveðin verkefni. Ef menn nota léttar hugleiðingaæfingar, eins og getið er um og sagt frá í greininni „Hin hærri menning“, er best að gera það að morgni áður en gengið er til vinnu, helst alltaf á sama tíma. Er þá, eins og þar er vikið að, hugleidd einhver dyggð. Þegar því er lokið er nauðsynlegt að fara í huganum yfir öll þau störf, sem maðurinn hefir með höndum yfir daginn og hugleiða hvað hann geti nú þess utan gert í þágu annarra, hjálpað öðrum, frætt aðra og leiðbeint, gefið þeim nýjar hugmyndir eða ný viðhorf við viðfangsefnunum, ritað eitthvað til upplýsingar fyrir aðra, fengist við iðkun lista og vísinda. Hann gerir áætlun um það, hvað af þessu hann geti nú tekið fyrir yfir daginn og í tómsundum sínum, er daglegum störfum og skyldum er fullnægt, því þær, daglegu skyldurnar, eru frumkröfur lífsins, og þeim verður fyrst og fremst að fullnægja, ef lengra skal halda. Auk þessa geta birst ýmis tækifæri til þess að þjóna og þá á að hafa opin augu fyrir þeim og vera ætíð á verði til þess að notfæra sér þau. Og því betur og lengur sem nemandinn iðkar þetta, því afkastameiri verður hann og allt skýrist fyrir honum smátt og smátt. Meginþátturinn í þessu er að starfa og þjóna. Og það er sama í hvers konar stöðu og stétt menn eru. Allir geta fetað leið þjónustunnar, eins og ég hefi vikið að hér að framan.

Um hádegið eða áður en menn ganga til snæðings, er gott að eyða nokkrum augnablikum til þess að endurnýja hugmyndina frá morgninum, sem hugleidd var og einnig þau þjónustuverkefni, sem þá voru tekin til athugunar. Þeir, sem ekki hafa næði til þess að gera þetta á þeim tíma dagsins, geta þetta jafnvel við vinnu sína með því að nota nokkur augnablik til þess að láta hugann hvarfla að þessum verkefnum. Þó væri best að þetta væri gert á sama tíma dag hvern ef auðið er.

Að kvöldi, áður en menn ganga til hvíldar, er nauðsynlegt að setja sig niður á sama stað og menn viðhafa morgunæfingarnar og fara stuttlega yfir störf dagsins og rekja allt upp og athuga hvað hafi áunnist, hvað hafi vel tekist og hvað illa. Reyna að dæma um þetta í þögninni og fullkominni ró eins og óviðkomandi maður og dæma allt hreint og afdráttarlaust og sjá ekki í gegnum fingur við sjálfan sig. Þá kemur viðleitnin til þess að lagfæra það, sem

aflaga fór og að láta það ekki endurtakast, sem miður fór. Þannig verður að endurtaka dag eftir dag, ár eftir ár og áratug eftir áratug, því oftast nær er hinn raunverulegi vöxtur mjög hægfara. En sé allt með felldu, fer varla hjá því, fyrr eða síðar, að hlutaðeigandi verði eigi var við ýmislegt, sem honum var ókunnugt um áður, að ný innri reynsla opnist honum, sem styrkir hann í viðleitni hans og veitir honum fullvissu, aukinn áhuga, staðfestu og þrautseigju til þess að halda áfram lengra og lengra inn í hið óþekkta.

Þróun tilfinninga

Fátt þróar tilfinningarnar eins vel og þjónustan, sú þjónusta, sem unnin er af einlægni og án allrar þvingunar. Meðan mönnum er þvingun í þátttöku einhvers starfs, viðleitni eða þróunarleið, er hún þeim til tafar og trafala. Þeir, sem ekki eru komnir á það stig að geta þjónað og þjónað með gleði, fórnfýsi og hollustu, geta í raun réttir ekki fetað hina innri leið.

Þjónustunni fylgir óhjákvæmilega kærleikur til þeirra málefna, starfs eða verks, sem unnið er að og hann glæðir tilfinningarnar og gerir þær næmar og fínar og lyftir þeim smátt og smátt. En af þessu leiðir aftur það, að allur mótblástur verkar um tíma miklu sterkar á hlutaðeiganda en áður átti sér stað. Hann finnur miklu meira til en almennt gerist um menn, sem ekkert fást við þessa hluti. Og slíkir menn geta tæplega skilið þetta, því þeir hafa enga hliðstæða reynslu við nemandann.

Að sama skapi sem þroskinn vex í sambandi við þjónustuna, vex óhjákvæmilega tilfinningin fyrir réttu og röngu og það styrkir dómgreindina. En þetta veldur nemandanum örðugleikum, því fjölda manna er mjög örðugt að skilgreina rétt frá röngu, sæmilegt frá ósæmilegu. Hin stöðuga tröðkun réttlætisins er honum hugarkvöl. En síðar kemst aftur jafnvægi á í sálarlífi hans og þá hefir þetta lítil eða engin áhrif, því hann skilur smátt og smátt ástæðurnar fyrir öllu og að öll fyrirbrigði eigi sínar eðlilegu orsakir og þá lætur hann sér slíkt vel lynda, jafnvel þó að hann loki aldrei augum sínum fyrir því, sem er rétt og rangt. En hann heldur áfram að þjóna og þjóna án afláts.

Þróun hugans

Sá, sem fer leið þjónustunnar, nýtur víðtækrar þjálfunar hugans með því að hugsa daglega um og skipuleggja öll störf, því hann kemst ekki hjá því, þegar til lengdar lætur, því verkefnum fjölgar eftir því sem tíminn líður. Hugurinn mýkist stöðugt og verður æ þjálla verkfæri. Nemandinn lifir stöðugt í verkum sínum og það verður engu líkara en að þau verði óafvitandi hluti af honum sjálfum. Og á þann hátt nálgast hann smám saman að lifa í núinu, innsæinu, eilífðinni.

Hugleiðslan aðstoðar einnig mjög mikið í þessu tilliti. Hún styrkir hugsunina og gerir hana næma, fína og skarpa, svo að hún geti gripið fljótlega hvert viðfangsefni og skynjað það til botns í aðalatriðum. Og er það nægilegt til þess að geta gert sér þess góða grein, að hve miklu leyti það er nothæft eða eigi.

Á þennan hátt eða líkan fer hin hugræna þróun fram jafnhliða hinni, þróun tilfinninganna.

Í raun réttir verða allar greinar þróunar að fara fram jafnhliða, jafnvel þó að ein þeirra sé sérstaklega áberandi hjá hverjum einstökum. Það getur enginn komist alla leið einungis að einni einstakri þróunarlínu. Hann verður að komast í kynni við þær allar að meira eða minna

---

leyti, því það er, að minni hyggju, í gegnum þessa fjölbreytni, að maðurinn getur orðið fullkominn og farið að lokum sína eigin leið, sem enginn annar fetar.

Hann verður að vera vinur allra leiða, jafnvel þeirra, sem hann kann ekki við, til þess að ná þessu marki.

Fræðarinn

Þegar vissri þroskahæð er náð og innsæið er nokkuð á veg komið, má búast við því að innri fræðsla fari jafnvel stöðugt að gera vart við sig. Hvaðan hún kemur er ekki gott að vita. Hún getur komið eftir mörgum leiðum. Þarf nánar gætur að hafa á því, hvers kyns fræðslan er og gagnrýna hana og sjá, hvort hún sé sennileg og fari í rétta átt. Það skiptir í raun réttri engu máli, hver fræðir, hvort það er náttúran, hinn innri maður mannsins sjálfs, ofurmenni eða meistari. En eitt mun órækur vottur þess, hvort fræðarinn sé sá rétti, að hann skipar aldrei. Hann gefur að eins bendingar. Nemandinn á sjálfur að ákveða, hann á að velja og hafna og taka á sig ábyrgðina. Án þessarar aðferðar verður hann aldrei sjálfstæður starfsmaður, hvorki þessa heims né annars. Hann á að verða ábyrgur þjónn og borgari í öllum veröldum og því verður hann eins fljótt og auðið er að taka sjálfstæðar ályktanir og ákvarðanir. Það er alveg eins og í venjulegum skóla. Mennt verða fyrst að ná tökum á öllum verkefnum þessa heims áður en það getur komið til mála að þeir geti færst upp í næsta bekk lífsins, hina hærri heima. En ég er í engum efa um það, að undir eins og nemandinn hefir til hlítar lært og náð tökum á viðfangsefnunum hér, þá eru æðri veraldir honum opnar og viðfangsefni þeirra. Þegar nemandinn er tilbúinn, þá er fræðarinn við hendina. Allt veltur á getu nemendanna og viðleitni þeirra. Undir eins og viðleitnin er sýnileg í rétta og heilbrigða átt, þá er farið að ýta undir nemandann og hvetja hann að leiðum, sem eru honum einum persónulega nothæfar, því engir tveir eru eins og þess vegna er það mesti barnaskapur að halda, að alla sé unnt að setja á sama bekk og meðhöndla á einn og sama hátt. Tilveran þekkir enga slíka aðferð.

Vegurinn til lífsins

Þegar komið er inn á hina innri leið verður nemandinn brátt var við það, að á vissum árabílum skiptir um útsýn og jafnvel að nokkru um aðstöðu og viðfangsefni. Þegar hann lítur til baka, sér hann að ákveðin viðfangsefni hafa verið ríkjandi á hverju árabíli um sig. Oftast nær skiptir um á hverjum sjö árum eða nálægt því. Er það sönnun þess að nú er farið að hraða ferð hans. Hann getur þá gengið í gegnum reynslu og þroska á jafnvel sjö ára fresti, sem áður þurfti heila jarðvist til eða meira. Og geti hann haldið út, þolað þann þunga, sem á hann er lagður, getur honum skilað greitt áfram.

Allir hlutir fá annað gildi. Hlutir, sem áður þóttu eftirsóknarverðir, verða nú minna, en aðrir, sem lítils þótti um vert, verða mikils virði. Líf þessa heims fær allt annað viðhorf í augum vegfarandans en áður átti sér stað og hefir því annað gildi fyrir hann. Hann eygir æ betur hið eilífa og andlega og hefir það stöðugt fyrir hugskotssjónum og miðar alla viðleitni sína við það. En þó missir hann aldrei sjónar á verðmætum þessa heims, því hann skilur enn betur hið sanna gildi þeirra og kann ætíð betur og betur og viturlegar að meðhöndla þau. Vegfarandinn beitir dómgreindinni ætíð frá fyrstu byrjun vegferðar til enda, því án hennar kemst hann ekki langt áleiðis.

En leiðin liggur, eins og allar leiðir, að því takmarki, að þekkja sjálfan sig og að ná fullu vitundarsambandi við sitt innsta og eilífa líf, hið innsta eðli sjálfsins, sem er guðsríkið hið innra.

Fórnin

Fyrir eða síðar á leið þjónustunnar, ekki síður en á öðrum leiðum verður nemandinn þess var, að hann er kominn á leið fórnarinnar. Hann skynjar, að hann á að skila öllu aftur, sem hann hefir öðlast, fjármunum, hæfileikum alls konar, þekkingu og andlegu atgervi. Öllu á hann að fórna á altari allífsins. Hann á einnig með gleði að skila sínu eigin lífi. Allífið heimtar aftur allt, sem það hefir veitt, því allt á þetta að notfærast í þágu heildarinnar.

Ein kenning orsaka- og afleiðingalögmálsins er sú, að öll góðverk bindi svo lengi sem menn þrái viðurkenningu eða endurgjald og að allar misgerðir bindi einnig og ekki síður. Hið eina lögmál tilverunnar, sem upphefur þetta er fórnin. Hin fullkomna og einlæga þjónusta er í innsta eðli sínu fórn og hún losar manninn við hjól fæðingar og dauða. Nemandinn er þá kominn í samræmi við endurlausnarlögmál tilverunnar, fórnina. Tilveran er orðin til fyrir fórn og því losnar enginn út úr henni nema fyrir fórn og verður þá fyrst hinn raunverulegi drottnandi hennar.

JÓN ÁRNASON PRENTARI